

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Zou je aan Jacob vragen welke plaats in *zijn* leven van grote betekenis is geweest, dan zou hij Bethel noemen. Je kan zelfs wel zeggen dat het bij Jacob om Bethel draait, zoals Bethel ook bij velen van u een belangrijke plaats in uw leven heeft gehad. Om heel verschillende redenen. Mensen die in deze kerk als kind dan wel als volwassene zijn gedoopt dan wel hier hun kind hebben laten dopen. Mensen die hier belijdenis hebben gedaan en daarmee hun doop voor eigen rekening genomen. Weer anderen zijn hier getrouwd, hebben elkaar hier op deze plaats voor het aangezicht van de Eeuwige het ja-woord gegeven. Mensen die in dit huis in het ambt zijn bevestigd. En voor heel veel mensen is dit huis ook zo bijzonder, omdat hier de rouwdienst plaatsvond, waarin afscheid van hun partner of kind werd genomen. Talloze bijzondere diensten hebben hier plaatsgevonden, en dan doel ik allereerst op de diensten op de hoogtijdagen van de kerk: Kerst, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren, maar ik moet hier ook de gedachteniszondagen noemen en de gemeentezondagen.

De Bethelkerk heeft zijn naam eer aan gedaan. Het is voor velen een echt huis geweest, allereerst een Godshuis, een plaats – een *makom* om het kernwoord van Genesis 28 te gebruiken – een plaats van Godsontmoeting, maar ook een echt huis, in de betekenis van een plaats, waar ze zich thuis voelden en thuis wisten. Een plaats om telkens op terug te vallen en naar terug te keren

Dat we vandaag afscheid van dit voor velen zo vertrouwde Godshuis afscheid moeten nemen, is niet eenvoudig, maar ook, zo merk ik bij mezelf, nog steeds erg onbevattelijk. Het zal raar zijn om volgende week hier geen mensen meer naar toe te zien gaan, om dan de deuren gesloten te zien.

2. Twee verhalen lezen we: twee 'Bethel'-verhalen. Nog preciezer gezegd, twee verhalen van Jacob in

Bethel. Het eerste verhaal is veel bekender dan het andere. Het zou me zelfs niet verbazen, als u zegt dat het tweede 'Jacob in Bethel'-verhaal van Genesis 35 voor u zelfs nieuw is! Het eerste, Genesis 28, kent tal van verbeeldingen in tegenstelling tot het tweede. U ziet er een aantal van in het liturgieboekje. Het verhaal dat, als het afgebeeld wordt, bijna altijd wel afgebeeld wordt met de alom bekende ladder, die de naam Jacobs ladder heeft gekregen. Maarten 't Hart heeft er zelfs een boek naar genoemd.

Maar u moet ook even naar links en omhoog kijken, daar ziet u Genesis 28 prachtig verbeeld in het tweede Bethelraam, met zijn engelen en zijn ladder. U vindt de afbeelding ook in de liturgie, op pagina 3.

Waarom ik uw aandacht zo specifiek voor dit verhaal vraag? Dat heeft ermee te maken dat dit verhaal van Jacob in Bethel ten grondslag ligt aan de naamgeving van de kerk. Bij binnenkomst van deze kerk bent u langs de eerste steen gelopen met daarop de woorden: 'Dit is niet dan een huis Gods.' Het zijn woorden uit Genesis 28,17. Een foto van die eerste steenlegging vindt u in *Betheltaal*.

3. De aanleiding voor dit verhaal van Jacob in Bethel, is u vast bekend. Jacob heeft niet alleen het eerstgeboorterecht op een slinkse manier in zijn bezit gekregen, maar ook op een slinkse manier de zegen die voor de eerstgeborene bestemd was, gestolen. En Esau denkt: 'Als straks mijn vader gestorven is, dan pak ik hem wel terug, dan zal ik mijn broeder doden.' Er dreigt na Kaïn en Abel dus weer een broedermoord. Van zijn moeder, die daarvan op de hoogte is – moeders weten immers alles – krijgt Jacob de raad om naar *haar* broeder Laban in Haran te vluchten en daar te blijven, totdat de woede van zijn broer gestild is. Ze kent haar zoon door en door. Als de tijd de wonden van Esau geheeld heeft, dan zal zij, Rebecca, hem, Jacob, vandaar terughalen. Rebecca hoopt dan dat hij met een vrouw van de dochters van Laban terugkomt. En Jacob? Hij doet wat zijn moeder hem gezegd heeft en gaat op stap. Hij vertrekt uit Berseba en gaat naar Haran om onderweg een plek te bereiken waar hij bleef overnachten. De verteller voegt eraan toe, 'omdat de zon was ondergegaan.' Dat is meer dan een tijdsaanduiding. Het geeft aan *dat* en *hoe* donker het in Jakobs leven is geworden. Dat blijft ook zo: die donkerte. De zon gaat pas weer op, zo vertelt het verhaal, *na* zijn gevecht met die vreemde gestalte bij de Jabbok en hij een ander mens is geworden (Genesis 32).

4. Wie met het bijbelse verhaal vertrouwd is, die weet dat als er verteld wordt van de nacht, dat je dan als lezer altijd op moet letten. Dat is namelijk dikwijls het moment, waarop God met de mens contact zoekt en met hem in gesprek gaat. Hij zoekt het moment waarop Hij weet dat het dan stil is en de ander alle aandacht voor Hem kan hebben, en er rust is en openheid om de Stem die klinkt, te horen.

Wat God in die situatie het eerst doet? Dat is bekendmaken wie Hij is, wie achter de Stem schuilgaat. En dan kan het niet anders, God kennende, dat hij dan laat horen dat hij steeds iemand is die in relatie tot mensen staat. Zo maakt hij zich bekend: als de God van uw vader Abraham en de God van Isaak. Om daarna met de belofte te komen, dat hij het land waarop Jacob ligt, aan hem zal geven.

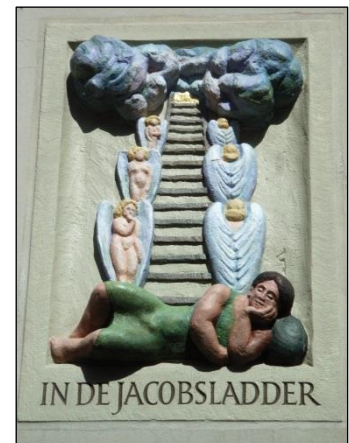
Ik weet niet hoe het u vergaat, maar dan verbaas je je er toch over, dat God op dit moment niet heel andere dingen aan hem laat horen, dat hij Jacob niet confronteert met wat hij gedaan heeft tegen zijn broer, want dat is ten slotte nogal wat, de manier waarop hij zijn broer te pakken heeft genomen. Zijn we hier aan de moraliteit voorbij? Het bepaalt God in zijn handelen in elk geval niet. Hij heeft laten horen dat hij de God van Abraham en de God van Isaak is, en nu ook dat hij de God van Jacob is. God zet zijn lijn voort, laat zich niet door dubieuze praktijken van anderen afleiden. En God belooft hem niet alleen dit land waarop hij ligt, maar ook een uitgebreid nageslacht.

Gemeente, als we ergens God in het hart kijken, dan is het hier met deze toezeggingen aan Jacob. Want dat is iets wat 75 jaar vanaf deze plaats heeft geklonken hoe Hij, deze God, met al zijn diviniteit, zich ervoor inzet om de mens een plaats te geven waar hij kan wonen en hoe het God het te doen is om de mens van toekomst te voorzien. En bovenal om diezelfde mens toe te zeggen dat Hij hem niet verlaat, maar met hem meegaat op al zijn wegen, totdat Hij gedaan heeft wat hij gezegd heeft.

5. Direct daarna wordt Jacob uit slaap en droom wakker, en realiseert zich dat de Heer met deze plaats verbonden is: ‘Dit is niet anders dan een huis Gods, dit is de poort des hemels.’ Je hoort de verbazing van Jacob erin doorklinken. Soms gebeuren er dingen op een plek die op eerste gezicht nou niet heel bijzonder is, om na die gebeurtenis te ontdekken/in te zien hoe bijzonder die wel niet was. Door de droom kan je opeens, zoals Jacob overkomt, op een hele andere manier in de werkelijkheid gezet worden, waardoor je met vertrouwen – gezien de beloften – verder kan.

‘Dit is niet anders dan een huis Gods.’ Het is die ontdekking: dat op het moment dat God tot je spreekt, dat daar Bethel is. Elke plek waar dat gebeurt, kan dus Bethel worden, kan je Bethel gaan noemen. Dat lijkt me helemaal vandaag een belangrijke ontdekking te zijn, waarvan het goed is om dat vast te houden, juist omdat wij geneigd zijn om bij Bethel heel specifiek aan deze plaats en dit gebouw te denken.

Jacob gaat zelfs nog verder. Hij zegt niet alleen: huis van God, maar spreekt zelfs van een hemelpoort. Een poort als een opening, waardoor er contact kan ontstaan. Het is de ontdekking dat God zomaar, op een moment dat je dat misschien totaal niet verwacht of op rekt, contact met je kan maken en maakt.

6. De droom en de daarop volgende ontdekking heeft direct gevolgen, want die steen die Jacob onder zijn hoofd had, die richt hij nu op en maakt er een altaar van. Dat is wat je telkens ziet, dat als je eenmaal met God in contact bent geweest, dan komen mensen in beweging. Bij Jacob komt het tot een markering van dat moment: oprichten van de steen, olie eroverheen, als manier van wijding en naamgeving: Bethel, waar die plaats voordien Luz heette.

Kijk gemeente, dat is wat er gebeurt, als je van Godswege een nieuw zicht op de werkelijkheid krijgt, dan kijk je daarna anders tegen de werkelijkheid aan, maar dan ga je de dingen ook anders benoemen.

Wat Jacob hier doet, mag de essentie van kerk-zijn heten. Het is een ander zicht krijgen op de werkelijkheid, een hemels perspectief, en dan ook een andere, nieuwe weg voor je zien.

7. Mag Jacob hier in Genesis 28 bij toeval op deze plaats terechtkomen, dat is in Genesis 35, ons tweede verhaal anders, want daar krijgt hij van God heel specifiek de opdracht om naar Bethel toe te gaan. Het verhaal speelt zich helemaal aan het slot van de Jacobcyclus af: Genesis 35. Wat hij moet doen? Daar een altaar op te richten voor de God die hem verschenen is, toen hij voor zijn broeder Esau vluchtte. Waarom hij dat moet doen, vertelt de schrijver niet. De reactie van Jacob is dat hij tegen zijn familie zegt dat ze alle vreemde goden moeten wegdoen. Zo kan dat gebeuren, je krijgt een opdracht, en je begrijpt dat daar consequenties aan vastzitten.

En vervolgens zegt Jacob toe, dat hij zal doen wat God van hem vraagt: ‘Ik zal daar een altaar oprichten.’ En moet u dan horen wat hij erbij zegt, want dan geeft Jacob zelf min of meer de reden aan, waarom hij dat doet: uit dank. Hoort u maar: ‘Ik zal een altaar oprichten voor die God die mij geantwoord heeft ten dage van mijn benauwdheid.’ Wat daarmee tevens duidelijk wordt? Wat de eigenlijke reden was van de droom? Jacob was benauwd. Hoe begrijpelijk in de situatie, waarin hij toen verbleef. De droom van Godswege was op die benauwdheid van Jacob een reactie: een antwoord op de vragen die hij toen had: ‘Zal ik nog terugkomen in dit land? Is er voor mij nog wel een toekomst?’

Dat alles, land en toekomst, krijgt hij opnieuw toegezegd. En ... nu ook blijkt dat God die eerdere toezegging heeft waargemaakt: God is met hem mee gegaan onderweg. Het is iets dat je altijd achteraf kan zeggen. Denkt u maar aan dat bekende verhaal van de voetstappen in het zand.

Jacob erkent wat er is gebeurd. En vervolgens voert hij uit wat hij gezegd heeft: de vreemde goden worden weggedaan, begraven. Hij komt in Luz aan en bouwt daar een altaar dat hij God van Bethel noemt, omdat God zich daar aan hem geopenbaard heeft.

8. Nu verschijnt God opnieuw aan hem, op exact dezelfde locatie en met exact dezelfde toezeggingen. Opnieuw is het een hele bijzondere verschijning, omdat Jacob een nieuwe naam krijgt en daarmee een andere identiteit. Het is een herhaling van bij de Jabbok, want daar kreeg Jacob een nieuwe naam. De dingen moeten soms herhaald worden, wil het echt bij je landen. Je moet vaak een bevestiging krijgen. ‘Is het echt zo?’ Ja, het is echt zo. ‘Heb ik het goed gehoord?’ Ja, je hebt het goed gehoord.

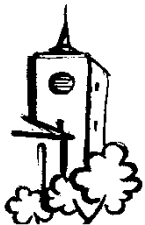
Maar onder die nieuwe situatie, die nieuwe identiteit, gelden de oude beloften. Daarin verandert niets. En dat krijgt Jacob nu te horen. Dat is ook de essentie van deze verschijning van God aan Jacob. God laat hem horen dat die beloften blijven staan. ‘God is getrouw, zijn beloften blijven’, als ik even op een oud Gezang, Gezang 304, mag variëren.

9. Wat is Bethel allereerst? De plaats waar God zich liet zien. Het is de plek van zijn verschijning, juist in tijden van nood. Cruciale momenten, we zagen dat. Genesis 28 en 35 scharniermomenten in zijn leven. In de afgelopen periode met mensen op de geschiedenis van de Bethelkerk terugkijkend kreeg ik dat ook met regelmaat te horen hoe Bethel voor hen een plek is geweest, waar zij dat hebben ervaren: dat God zich aan hen liet zien, dat Hij zó tot hen sprak, dat zij daardoor in hun leven weer verder konden.

10. Hoe het verhaal eindigt? Met de hemelvaart van God! Hoort u maar: ‘Toen voer God op van hem ter plaatse’, dat is ter plaatse waar Hij met hem gesproken had. En Jacob die er eerder een steen had opgericht, richt nu weer een steen op, en hij brengt er een plengoffer.

Om te eindigen met: ‘En Jacob noemde de plaats waar God met hem gesproken had: Bethel.’ Raar, want dat is eerder toch ook al gebeurd, in Genesis 28? U hebt gelijk, kijk maar: vers 19. Wat erdoor duidelijk wordt, is dat deze naam niet vanzelfsprekend aan deze plaats vastzit. Het krijgt voor een tweede keer de naam Bethel, omdat God daar ook twee maal tot hem gesproken heeft. Alleen die plaats kan dus blijkbaar de naam Bethel krijgen, waar God tot de mens spreekt.

Het is goed om ons dat te realiseren en om dat blijvend ons te realiseren. Elke plek kan dus Bethel worden. En u weet dat de naam Bethel ‘huis van God’ betekent. En dus dat, als wij straks naar een andere kerk gaan, waar God van zich laat horen, dat we dan nog steeds naar Bethel gaan.

Wordt de Bethelkerk gesloten? Ja, maar niet in de hogere zin van het woord: het huis van God gaat niet dicht. Die wordt alleen op een andere plaats zichtbaar. Een plaats.

Een *makom*: een plek waar je kan staan, een plek waarvan het verhaal vertelt dat God jou daar zoekt te ontmoeten, waar Hij aan jou wil verschijnen, en waarvan Hij hoopt dat jij daar, net zoals Jacob, op zult reageren en je consequenties uit zult trekken.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Zondag 16 juni 2013
Sluiting van de Bethelkerk
Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma